

Sprawa C-352/21

Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

Data wpływu:

28 maja 2021 r.

Oznaczenie sądu odsyłającego:

Østre Landsret (Dania)

Data wydania postanowienia o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

27 kwietnia 2021 r.

Wnoszący odwołanie:

A1

A2

Druga strona postępowania:

I

PROTOKÓŁ ØSTRE LANDSRET

27 kwietnia 2021 r. [...]

A1

i

A2

[...]

przeciwko

I

[...]

Østre Landsret (sąd apelacyjny regionu wschodniego, Dania) postanowił na podstawie art. 267 akapit drugi Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (zwanego dalej „TFUE”) i po konsultacji ze stronami zwrócić się do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym w przedmiocie znaczenia i wykładni art. 15 pkt 5 i art. 16 pkt 5 rozporządzenia (UE) nr 1215/2012 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (rozporządzenie Bruksela I).

Postępowanie przed Østre Landsret dotyczy kwestii, czy przeciwko ubezpieczającemu można powołać się na klauzulę prorogacyjną zawartą w umowie ubezpieczenia, zgodnie z którą powództwo powinno zostać wytoczone przed sądy państwa miejsca zamieszkania zakładu ubezpieczeń, czyli Niderlandów. Wątpliwości w tym względzie budzi zakres art. 16 pkt 1 lit. a) i pkt 5 rozporządzenia Bruksela I w związku z tym, co zostało stwierdzone w odniesieniu do dużego ryzyka zaliczonego do grupy 6 w części A załącznika I do dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/138/WE z dnia 25 listopada 2009 r. w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (Wyplacalność II). Należy ustalić, czy art. 16 pkt 5 rozporządzenia Bruksela I należy interpretować w ten sposób, że obowiązkowe ubezpieczenie dla jednostek rekreacyjnych, które nie są używane do celów gospodarczych, jest objęte zakresem stosowania tego przepisu, tak że umowa dotycząca właściwości sądu między ubezpieczycielem a ubezpieczającym będącym konsumentem może zostać skutecznie zawarta przed powstaniem sporu.

A. Okoliczności faktyczne sprawy

1. W dniu 15 października 2013 r. wnoszący odwołanie **A1** i **A2**, zamieszkali w Danii, nabyli, po dokonaniu oględzin, używaną łódź żaglową Nautor Swan 48 od dealera w Ijmuden w Niderlandach. Zgodnie z umową sprzedaży („Contract of purchase/sale”), która została zawarta między stronami w dniu 15 października 2012 r., cena zakupu wyniosła 315 000 EUR, a nabycie nastąpiło w dniu 1 listopada 2013 r.
2. Ze skutkiem od dnia 1 listopada 2013 r. wnoszący odwołanie zawarł również ubezpieczenie od odpowiedzialności cywilnej i ubezpieczenie kadłuba statku z pozwanym zakładem ubezpieczeń **I**, mającym siedzibę w Niderlandach.
3. We wniosku o ubezpieczenie jachtu („Application form yacht insurance”) zakładu ubezpieczeń wnoszący odwołanie oświadczyli, że portem macierzystym łodzi żaglowej będzie Helsingør Nordhavn w Danii, a w pkt 13 oświadczyli między innymi, co następuje:

„a. Czy statek będzie używany wyłącznie prywatnie i w celach rekreacyjnych?– x tak

- b. Czy statek zostanie wynajęty lub wycarterowany? – x nie”.
4. W polisie, którą wnoszący odwołanie otrzymali od zakładu ubezpieczeń, znajduje się odesłanie do pojęcia „PLV 2010”. Paragrafy 1.7.5 i 1.7.6 warunków ubezpieczenia stanowią, co następuje:

„Skargi

1.7.5 Wszelkie skargi i spory, które dotyczą usług pośrednictwa, realizacji i wykonania umowy, mogą być w pierwszej kolejności składane do Koordynatora ds. skarg i zażaleń IBV. Jeżeli ubezpieczający nie jest usatysfakcjonowany stanowiskiem tego ostatniego, może zwrócić się do »Klachteninstituut Financiële Dienstverlening« (Instytutu Reklamacji Usług Finansowych) PO Box 93257, 2509AG HAGA, www.klfid.nl.

Właściwy sąd

1.7.6 Jeżeli ubezpieczający nie chce skorzystać z możliwości wymienionych w punkcie 1.7.5 lub jeżeli nadal uważa, iż jego skarga nie została rozpatrzona w odpowiedni sposób, może skierować spór do właściwego sądu w Niderlandach”.

5. Wnoszący odwołanie pozwolili żaglówce przezimować w Ijmuden w Holandii, a wiosną 2014 r. przyplłynęły nią do Danii.
6. W 2018 r. wnoszący odwołanie popłynęli do Finlandii, gdzie, zgodnie z przekazanymi informacjami, w dniu 26 maja 2018 r. osiedli na mieliźnie. Kiedy wiosną 2019 r. żaglówkę wyciągnięto na brzeg w celu przygotowania jej do nadchodzącego sezonu, wnoszący odwołanie odkryli uszkodzenia stępki i kadłuba. W dniu 14 maja 2019 r. wnoszący odwołanie zgłosili wejście na mieliżnię zakładowi ubezpieczeń, który po przeprowadzeniu oględzin przez rzeczoznawcę odmówił pokrycia zgłoszonej szkody, powołując się na jej charakter.
7. Wnoszący odwołanie wnieśli wówczas powództwo przeciwko zakładowi ubezpieczeń w państwie ich miejsca zamieszkania do Retten i Helsingør (sądu w Helsingør), domagając się zasądzenia od zakładu ubezpieczeń pokrycia naprawy szkody, którą obliczono na 300 000 DKK. Zakład ubezpieczeń twierdził, że powództwo było niedopuszczalne, ponieważ jego zdaniem było ono objęte umową dotyczącą właściwości sądu zawartą w warunkach ubezpieczenia, a zatem powinno zostać wniesione w Niderlandach.

B. Dotychczasowy przebieg postępowania

1. Sąd w Helsingør wydał wyrok w pierwszej instancji w dniu 19 maja 2020 r. i uwzględnił zarzut niedopuszczalności podniesiony przez zakład

ubezpieczeń, co oznacza, że powództwo powinno zostać wniesione do sądu niderlandzkiego.

2. Sąd pierwszej instancji zgodził się, że kwestię jurysdykcji należy rozstrzygnąć zgodnie z sekcją 3 rozporządzenia Bruksela I odnoszącą się do jurysdykcji w sprawach dotyczących ubezpieczenia.
3. W uzasadnieniu swojego wyroku sąd w Helsingør stwierdził między innymi, co następuje:

„Zgodnie z ogólną zasadą ustanowioną w art. 11 ust. 1 lit. b) rozporządzenia [wnoszący odwołanie] mogą co do zasady wnieść powództwo przeciwko [drugiej stronie postępowania] do sądu ich miejsca zamieszkania (sądu w Helsingør).

Powstaje pytanie, czy umowa stron dotycząca właściwości sądu jest ważna, ponieważ powództwo powinno zostać wniesione, w stosownym przypadku, do sądu niderlandzkiego.

Zgodnie z art. 15 pkt 5 rozporządzenia Bruksela I – który jest właściwym przepisem w niniejszej sprawie – od przepisów sekcji 3 można odstąpić na podstawie umowy tylko wówczas, jeżeli dotyczy ona umowy ubezpieczenia obejmującej jedno lub więcej ryzyk wymienionych w art. 16.

Artykuł 16 wymienia ryzyka, o których mowa, i zgodnie z art. 16 pkt 5 obejmuje, »nie naruszając pkt 1–4, wszystkie 'wielkie [duże] ryzyka' w rozumieniu dyrektywy 2009/138/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 25 listopada 2009 r. w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (Solvency II)«.

Artykuł 13 dyrektywy Wypłacalność II zawiera długi wykaz definicji, a »duże ryzyka« zdefiniowano jako obejmujące między innymi »ryzyka zaliczone do grup 4, 5, 6, 7, 11 i 12 w części A załącznika I« [zob. art. 13 pkt 27 lit. a)].

Zgodnie z załącznikiem nr 7 do ustawy o działalności finansowej, który transponuje przepisy dyrektywy, grupa 6 dotyczy: »[u]bezpieczeni[a] jednostek pływających żeglugi morskiej i śródlądowej. Obejmuje każde uszkodzenie lub utratę: statków żeglugi śródlądowej na rzekach i kanałach, statków żeglugi śródlądowej na jeziorach i statków żeglugi morskiej«.

Zgodnie z naturalnym znaczeniem językowym przedmiotową łódź żaglową, która zarówno w umowie sprzedaży sporządzonej w języku angielskim, jak i w umowie ubezpieczenia sporządzonej w języku angielskim określona jest jako »vessel«, należy uznać za jednostkę pływającą należącą do grupy 6.

W tych okolicznościach faktycznych i zgodnie ze znaczeniem grupy 6 przedstawionym przez duński urząd nadzoru finansowego sąd stwierdza, że

umowa ubezpieczenia między stronami obejmuje »duże ryzyko«. Ponadto nie można tego uznać za sprzeczne z faktem, że przedmiotowa umowa ubezpieczenia dotyczy łodzi żaglowej, która została zakupiona za kwotę 315 000 EUR i jest ubezpieczona na taką kwotę.

Sąd stwierdza, że nie ma podstaw do przyjęcia wykładni art. 16 rozporządzenia Bruksela I przedstawionej alternatywnie przez [wnoszących odwołanie], zgodnie z którą przepis ten dotyczy w całości jedynie gospodarczego wykorzystania statków.

Sąd stwierdza zatem, że umowa stron dotycząca właściwości sądu jest ważna, a zatem powództwo należy wnieść do (właściwego) sądu niderlandzkiego”.

4. Wnoszący odwołanie wnieśli odwołanie do Østre Landsret (sądu apelacyjnego regionu wschodniego), żądając przekazania sprawy do sądu pierwszej instancji do ponownego rozpoznania lub ewentualnie rozpoznania sprawy przed Østre Landsret, przy czym podkreślili, że statek nie wchodzi w zakres stosowania art. 16 pkt 5 rozporządzenia Bruksela I, ponieważ jest to jednostka rekreacyjna. Twierdzą oni zatem, że powództwo zostało słusznie wniesione do sądu w Helsingør w pierwszej instancji.
5. Postanowieniem z dnia 12 listopada 2020 r. Østre Landsret postanowił zwrócić się do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z pytaniem prejudycjalnym dotyczącym wykładni art. 16 pkt 5 rozporządzenia Bruksela I.

C. Duńskie przepisy dotyczące jurysdykcji i umów dotyczących właściwości sądu

1. Przepisy dotyczące jurysdykcji i umów dotyczących właściwości sądu są zawarte w rozdziale 22 kodeksu postępowania cywilnego. Istotne znaczenie dla sprawy mają §§ 244–247, które mają następujące brzmienie:

„§ 244 W sprawach dotyczących umów konsumenckich, które nie zostały zawarte osobiście w lokalu przedsiębiorstwa, konsument może wytoczyć powództwo przeciwko przedsiębiorcy przed sąd swojego miejsca zamieszkania.

§ 245 Strony mogą uzgodnić, przed którym z kilku podobnych sądów należy wytoczyć powództwo.

Punkt 2 W sprawach dotyczących umów konsumenckich wcześniejsze porozumienia dotyczące właściwości sądu nie są wiążące dla konsumenta.

[...]

§ 246 Powództwa przeciwko osobom, spółkom, zrzeszeniom, instytucjom prywatnym i innym stowarzyszeniom niemającym miejsca zamieszkania lub siedziby w Danii mogą być wnoszone w Danii, o ile sąd może zostać uznany na podstawie §§ 237, 238 ust. 2, 241, 242, 243 i 245 za właściwy do rozpoznania sprawy. W sprawach dotyczących umów konsumenckich konsument może wytoczyć powództwo przeciwko osobom i stowarzyszeniom, o których mowa w zdaniu pierwszym, przed sądami swojego miejsca zamieszkania, jeżeli zawarcie umowy zostało poprzedzone przedstawieniem konkretnej oferty lub reklamy w Danii, a konsument podjął w Danii kroki niezbędne do zawarcia umowy.

[...]

§ 247 W przypadkach objętych umową międzynarodową, która jest transponowana do prawa duńskiego przez ustawę o konwencji brukselskiej itd. lub ustawę o uznawaniu i wykonywaniu niektórych orzeczeń zagranicznych itd. w sprawach cywilnych i handlowych, w tym przez dekret na mocy tych ustaw, stosuje się przepisy dotyczące jurysdykcji zawarte w tej umowie. Nie dotyczy to jednak powództw wytoczonych przed sąd, o którym mowa w § 246a, i objętych konwencją w sprawie zajęcia (aresztu) statków morskich, podpisaną w Brukseli dnia 10 maja 1952 r.

[...]”.

D. Przepisy prawa Unii

1. Motywy 18 i 19 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (rozporządzenie Bruksela I) stanowią:

„(18) W sprawach dotyczących ubezpieczenia, umów z udziałem konsumentów i z zakresu prawa pracy strona słabsza powinna być chroniona przez przepisy jurysdykcyjne dla niej bardziej korzystne niż przepisy ogólne.

(19) Z zastrzeżeniem jurysdykcji wyłącznych określonych w niniejszym rozporządzeniu powinna być przestrzegana autonomia stron w zakresie umownego wyboru jurysdykcji, z wyjątkiem spraw dotyczących ubezpieczenia, umów z udziałem konsumentów lub z zakresu prawa pracy, w których dopuszczalna jest jedynie ograniczona swoboda stron w zakresie umownego wyboru jurysdykcji.

[...]”.

2. Przepisy sekcji 3 tego rozporządzenia, określającej jurysdykcję w sprawach dotyczących ubezpieczenia, stanowią między innymi:

„**Artykuł 10** Nie naruszając przepisów art. 6 oraz art. 7 pkt 5, w sprawach dotyczących ubezpieczenia jurysdykcję określa niniejsza sekcja.

Artykuł 11 Ubezpieczyciel mający miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego może zostać pozwany:

- (a) przed sądy państwa członkowskiego, w którym ma miejsce zamieszkania;
- (b) w innym państwie członkowskim, w przypadku powództw ubezpieczającego, ubezpieczonego lub uposażonego z tytułu ubezpieczenia – przed sąd miejsca, w którym powód ma miejsce zamieszkania; lub

[...].

Artykuł 15 Od przepisów niniejszej sekcji można odstąpić na podstawie umowy tylko wówczas:

- (1) jeżeli umowa została zawarta po powstaniu sporu;
- (2) jeżeli przyznaje ona ubezpieczającemu, ubezpieczonemu lub uposażonemu z tytułu ubezpieczenia uprawnienie do występowania przed sądy inne niż wymienione w niniejszej sekcji;
- (3) jeżeli została ona zawarta między ubezpieczającym a ubezpieczycielem, którzy w chwili zawarcia umowy mają miejsce zamieszkania lub zwykłego pobytu w tym samym państwie członkowskim, celem uzasadnienia jurysdykcji sądów tego państwa członkowskiego także wówczas, gdy zdarzenie wywołujące szkodę nastąpiło za granicą, chyba że taka umowa nie jest dopuszczalna według prawa państwa członkowskiego;
- (4) jeżeli została ona zawarta przez ubezpieczającego, który nie ma miejsca zamieszkania w państwie członkowskim, z wyjątkiem ubezpieczenia obowiązkowego lub ubezpieczenia nieruchomości położonej w państwie członkowskim; lub
- (5) jeżeli dotyczy ona umowy ubezpieczenia obejmującej jedno lub więcej ryzyk, wymienionych w art. 16.

Artykuł 16 Do zakresu regulacji artykułu 15 pkt 5 należą następujące ryzyka:

- (1) wszelkie szkody:
 - (a) w statkach morskich, urządzeniach umieszczonych na wodach przybrzeżnych lub na morzu otwartym albo w statkach powietrznych,

wynikłe z ryzyk związanych z ich używaniem w celach gospodarczych;

- (b) w przewożonych towarach innych niż bagaż pasażerów, jeżeli towary te przewożone są wyłącznie lub częściowo przez te statki morskie lub powietrzne;
- (2) odpowiedzialność wszelkiego rodzaju, z wyjątkiem odpowiedzialności za szkody na osobie pasażerów lub za szkody w ich bagażu:
 - (a) wynikająca z używania lub eksploatacji statków morskich, urządzeń lub statków powietrznych, o których mowa w pkt 1 lit. a), chyba że – co dotyczy tych ostatnich – przepisy prawne państwa członkowskiego, w którym statek powietrzny został wpisany do rejestru, zakazują zawierania umów dotyczących jurysdykcji w sprawach ubezpieczenia od takich ryzyk;
 - (b) za szkody spowodowane przez przewożone towary podczas przewozu w rozumieniu pkt 1 lit. b);
 - (3) straty finansowe związane z używaniem lub eksploatacją statków morskich, urządzeń lub statków powietrznych, o których mowa w pkt 1 lit. a), w szczególności utrata frachtu lub opłaty czarterowej;
 - (4) jakiegokolwiek dodatkowe ryzyko pozostające w związku z jednym z ryzyk wymienionych w pkt 1–3;
 - (5) nie naruszając pkt 1–4 wszystkie »wielkie [duże] ryzyka« w rozumieniu dyrektywy 2009/138/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 25 listopada 2009 r. w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (Solvency II)».
- 3. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/138/WE z dnia 25 listopada 2009 r. w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (Wyłącalność II) stanowi:

„Artykuł 2

[Zakres stosowania]

1. Niniejszą dyrektywę stosuje się do zakładów ubezpieczeń bezpośrednich na życie oraz ubezpieczeń innych niż na życie, które mają siedzibę na terytorium państwa członkowskiego lub które zamierzają ją tam ustanowić.

Niniejsza dyrektywa, z wyłączeniem przepisów tytułu IV, ma również zastosowanie do zakładów reasekuracji, które wykonują wyłącznie

działalność reasekuracyjną i które mają siedzibę na terytorium państwa członkowskiego lub które zamierzają ją tam ustanowić.

2. W odniesieniu do ubezpieczeń innych niż na życie niniejszą dyrektywę stosuje się do rodzajów działalności należących do grup określonych w załączniku I część A.

[...]

Artykuł 13

[Definicje]

Na użytek niniejszej dyrektywy stosuje się następujące definicje:

[...]

(27) »duże ryzyka« oznaczają:

- (a) ryzyka zaliczone do grup 4, 5, 6, 7, 11 i 12 w części A załącznika I;
- (b) ryzyka zaliczone do grup 14 i 15 w części A załącznika I, w przypadku gdy ubezpieczający jest zawodowo związany z działalnością przemysłową lub handlową lub wykonuje wolny zawód, zaś wspomniane ryzyko wiąże się z taką działalnością;
- (c) ryzyka zaliczone do grup 3, 8, 9, 10, 13 i 16 w części A załącznika I, o ile ubezpieczający przekracza limity przynajmniej dwóch z poniższych kryteriów:
 - (i) suma bilansowa: 6,2 milionów EUR;
 - (ii) obroty netto w rozumieniu czwartej dyrektywy Rady 78/660/EWG z dnia 25 lipca 1978 r. wydan[ej] na podstawie art. 54 ust. 3 lit. g) Traktatu, w sprawie rocznych sprawozdań finansowych niektórych rodzajów spółek w wysokości: 12,8 milionów EUR;
 - (iii) średnia liczba zatrudnionych w roku obrotowym: 250.

[...]

ZAŁĄCZNIK I

GRUPY UBEZPIECZEŃ INNYCH NIŻ NA ŻYCIE

A. Klasyfikacja ryzyk według grup ubezpieczeń

[...]

6. Ubezpieczenie jednostek pływających żeglugi morskiej i śródlądowej

Obejmuje każde uszkodzenie lub utratę:

- statków żeglugi śródlądowej na rzekach i kanałach,
- statków żeglugi śródlądowej na jeziorach,
- statków żeglugi morskiej”.

4. Co się tyczy genezy i brzmienia art. 15 pkt 5, w pkt 140–141 sprawozdania P. Schlossera w sprawie Konwencji o przystąpieniu Królestwa Danii, Irlandii oraz Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej do Konwencji brukselskiej (Dz.U. 1979, C 59, s. 71) stwierdzono, co następuje:

„140. Wniosek Zjednoczonego Królestwa o szczególne przepisy w zakresie ubezpieczenia dużych ryzyk stanowił prawdopodobnie najtrudniejszy problem dla Grupy Roboczej. Wniosek opierał się na świadomości, że koncepcja ochrony socjalnej leżąca u podstaw ograniczenia dopuszczalności postanowień przyznających jurysdykcję w sprawach ubezpieczeniowych nie jest już uzasadniona, gdy ubezpieczającymi są potężne przedsiębiorstwa. Problem polegał na znalezieniu odpowiedniej linii demarkacyjnej. Dyskusje nad drugą dyrektywą w sprawie ubezpieczeń już wcześniej ujawniły niemożność przyjęcia za kryteria abstrakcyjnych, ogólnych czynników, takich jak kapitał lub obrót przedsiębiorstwa. Jedynym rozwiązaniem było zbadanie, jakie rodzaje umów ubezpieczeniowych były zasadniczo zawierane wyłącznie przez ubezpieczających, którzy nie wymagali ochrony socjalnej. Na tej podstawie nie można przyznać szczególnego traktowania ubezpieczeniom przemysłowym jako całości.

[...]

Wynikiem rozważenia wszystkich tych kwestii jest rozwiązanie, które znalazło się w nowym pkt 5 w art. 12, uzupełnionym art. 12a. Umowy dotyczące jurysdykcji mają z zasady być traktowane w sposób szczególny w dziedzinie ubezpieczeń morskich i w niektórych sektorach ubezpieczeń lotniczych.

[...]

W celu uniknięcia trudności i różnic w interpretacji należało sporządzić wykaz rodzajów polis, dla których dopuszczalność porozumień dotyczących jurysdykcji miała zostać rozszerzona. Pomysł, aby w tym celu odwołać się do wykazu grup ubezpieczeń zawartego w załączniku do pierwszej dyrektywy Rady z dnia 24 lipca 1973 r. (73/239/EWG), okazał się nieadekwatny. Zastosowana tam klasyfikacja uwzględniała wymogi państwowej administracji ubezpieczeniowej, w związku z czym nie była ukierunkowana na sprawiedliwe wyważenie prywatnych interesów ubezpieczeniowych. Nie było zatem innej możliwości niż sporządzenie

odrębnego wykazu dla celów konwencji z 1968 r. Poniższe uwagi odnoszą się do wykazu oraz do grup ubezpieczeń, które nie zostały w nim uwzględnione.

141. Artykuł 12a pkt 1 lit. a)

Przepis ten ma zastosowanie wyłącznie do ubezpieczeń kadłuba statku, a nie do ubezpieczeń od odpowiedzialności cywilnej. Określenie »statki morskie« oznacza wszystkie statki przeznaczone do poruszania się po morzu. Obejmuje ono nie tylko statki w tradycyjnym znaczeniu tego słowa, ale również poduszkowce, wodoloty, barki i lichtugi używane na morzu. Obejmuje ono także urządzenia pływające, które nie mogą poruszać się o własnych siłach, np. instalacje do poszukiwania i wydobywania ropy naftowej, które są przemieszczane na wodzie. Instalacje trwale zacumowane lub przeznaczone do zacumowania na dnie morskim są w każdym przypadku wyraźnie uwzględnione w treści przepisu. Przepis ten obejmuje również statki w trakcie budowy, ale tylko w zakresie, w jakim szkoda jest wynikiem ryzyka morskiego. Są to szkody spowodowane faktem, że statek znajduje się na wodzie, a zatem nie chodzi o szkody, które powstają w suchym doku lub w warsztatach stoczniowych».

5. Motywy 2, 4, 7 decyzji Rady 2014/887/UE z dnia 4 grudnia 2014 r. w sprawie zatwierdzenia, w imieniu Unii Europejskiej, Konwencji haskiej z 30 czerwca 2005 r. o umowach dotyczących właściwości sądu między innymi stanowią:

„(2) Konwencja o umowach dotyczących właściwości sądu, zawarta w dniu 30 czerwca 2005 r. w ramach Haskiej Konferencji Prawa Prywatnego Międzynarodowego (zwana dalej »Konwencją«), istotnie sprzyja autonomii stron międzynarodowych transakcji handlowych oraz większej przewidywalności rozstrzygnięć sądowych dotyczących takich transakcji. W szczególności Konwencja zapewnia stronom niezbędną pewność prawa, która przejawia się poprzez poszanowanie zawartej przez nie umowy dotyczącej właściwości sądu oraz poprzez to, iż orzeczenie wydane przez wskazany w niej sąd będzie mogło zostać uznane i wykonane w postępowaniach międzynarodowych.

[...]

(4) Konwencja wpływa na wtórne prawodawstwo unijne dotyczące wyboru właściwości sądu dokonanego przez strony oraz uznawania i wykonywania orzeczeń wydanych w oparciu o taki wybór, w szczególności na przepisy rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001, które od dnia 10 stycznia 2015 r. ma zostać zastąpione rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012.

[...]

(7) Zatwierdzając Konwencję, Unia powinna ponadto złożyć deklarację dozwoloną na podstawie jej art. 21, zasadniczo wyłączającą z zakresu Konwencji umowy ubezpieczenia, z zastrzeżeniem pewnych ściśle określonych odstępstw. Celem tej deklaracji jest utrzymanie przepisów jurysdykcyjnych, które mają charakter ochronny i mają zastosowanie do ubezpieczającego, ubezpieczonego lub uposażonego w sprawach związanych z ubezpieczeniem na mocy rozporządzenia (WE) nr 44/2001. Odstępstwa te powinny ograniczać się do tego, co jest konieczne w celu ochrony interesów słabszych stron umów ubezpieczenia. Nie powinny zatem obejmować umów reasekuracji ani umów ubezpieczenia od dużych ryzyk. Unia powinna zarazem złożyć jednostronną deklarację, że może – na późniejszym etapie, w świetle doświadczenia uzyskanego podczas stosowania Konwencji – ponownie przeanalizować potrzebę podtrzymania swojej deklaracji złożonej na podstawie jej art. 21”.

6. Deklaracja Unii Europejskiej złożona przy zatwierdzeniu Konwencji haskiej z 30 czerwca 2005 r. o umowach dotyczących właściwości sądu (zwanej dalej „Konwencją”) na podstawie art. 21 tej Konwencji, stanowiąca załącznik I do decyzji Rady z dnia 4 grudnia 2014 r., między innymi stanowi:

„Celem niniejszej deklaracji wyłączającej pewne rodzaje umów ubezpieczenia z zakresu stosowania Konwencji jest ochrona niektórych ubezpieczających, ubezpieczonych i uposażonych, którzy na mocy wewnętrznego prawa unijnego są objęci szczególną ochroną.

1. Unia Europejska oświadcza, zgodnie z art. 21 Konwencji, że nie będzie stosować tej Konwencji do umów ubezpieczenia, z wyjątkiem tych wskazanych w poniższym pkt 2.
2. Unia Europejska będzie stosować Konwencję do umów ubezpieczenia w następujących wypadkach:

[...]

- (d) gdy umowa dotycząca właściwości sądu odnosi się do umowy ubezpieczenia, która obejmuje jedno lub więcej spośród następujących ryzyk uznawanych za duże ryzyka:
 - (i) każde uszkodzenie lub utrata wynikłe z ryzyk związanych z użytkowaniem w celach gospodarczych:
 - (a) statków morskich, urządzeń umieszczonych na wodach przybrzeżnych lub na morzu otwartym lub statków żeglugi śródlądowej na rzekach, kanałach i jeziorach”.

E. Orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej

1. W wyroku z dnia 27 lutego 2020 r., Balta/Grifs AG, C-803/18, Trybunał Sprawiedliwości zajął się wykładnią art. 15 pkt 5 i art. 16 pkt 5 rozporządzenia Bruksela I w kontekście postępowania między Balta, towarzystwem ubezpieczeniowym z siedzibą na Łotwie, a Grifs AG, spółką ochroniarską zarejestrowaną na Litwie, dotyczącego wypłaty odszkodowania z tytułu ubezpieczenia. W tej sprawie sąd odsyłający wskazał, że umowa ubezpieczenia będąca przedmiotem postępowania głównego obejmowała „duże ryzyka”, o których mowa w art. 16 pkt 5 rozporządzenia Bruksela I. W pkt 37 tego wyroku Trybunał zwrócił uwagę, iż w wyroku z dnia 13 lipca 2017 r., Assens Havn, C-368/16, Trybunał stwierdził, że w sprawach dotyczących ubezpieczeń możliwość zawierania umów prorogacyjnych podlega ściśle określonym ograniczeniom wynikającym z celu ochrony osoby ekonomicznie słabszej.
2. Trybunał udzielił odpowiedzi, że art. 15 pkt 5 i art. 16 pkt 5 rozporządzenia Bruksela I należy interpretować w ten sposób, że klauzula prorogacyjna przewidziana w umowie ubezpieczenia obejmującej „duże ryzyko” w rozumieniu tego ostatniego przepisu, zawartej przez ubezpieczającego i ubezpieczyciela, nie może być powoływana wobec ubezpieczonego na podstawie tej umowy, który nie jest profesjonalnym uczestnikiem obrotu w sektorze ubezpieczeń, który nie wyraził zgody na tę klauzulę i który ma miejsce zamieszkania względnie siedzibę w innym państwie członkowskim niż ubezpieczający i ubezpieczyciel.

F. Argumenty wnoszących odwołanie:

1. Wnoszący odwołanie podnoszą, że art. 16 pkt 5 rozporządzenia Bruksela I obejmuje „duże ryzyka” tylko wtedy, gdy szkoda powstaje w czasie, gdy ubezpieczony statek jest używany do celów gospodarczych, a wystąpienie szkody jest z tym związane.
2. Wnoszący odwołanie uważają, że wykładnia art. 16 pkt 5 rozporządzenia Bruksela I, zgodnie z którą „duże ryzyka” obejmują każdy statek, niezależnie od jego wielkości i przeznaczenia, w tym również jednostki rekreacyjne używane do celów prywatnych, jest sprzeczna z motywami 18 i 19 tego rozporządzenia oraz celem polegającym na ochronie słabszej strony stosunku umownego.
3. Za taką interpretacją przemawia klasyfikacja zawarta w art. 3 lit. a), b), c), f) i j) dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/1629 ustanawiającej wymagania techniczne dla statków żeglugi śródlądowej oraz, analogicznie, definicje zawarte w § 2 pkt 1–6 Lovbekendtgørelse nr. 74 af 17. januar 2014 om skibes besætning (ujednoliconej ustawy nr 74 z dnia 17 stycznia 2014 r. w sprawie załogi statków), która jest zgodna

z międzynarodowymi definicjami różnych rodzajów statków i ma następujące brzmienie:

„Paragraf 2

Dla celów niniejszej ustawy poniższe pojęcia mają następujące znaczenie:

- (1) »Starek handlowy«: Każdy statek inny niż statek rybacki i jednostka rekreacyjna.
 - (2) »Starek pasażerski«: Statek przewożący więcej niż 12 pasażerów.
 - (3) »Starek towarowy«: Statek handlowy, który nie jest statkiem pasażerskim.
 - (4) »Starek rybacki«: Statek, którego przynależność państwowa jest oznaczona zewnętrznym numerem identyfikacyjnym.
 - (5) »Jednostka rekreacyjna«: Statek, który nie jest używany do celów gospodarczych. W razie wątpliwości duński urząd morski ustala, czy statek można uznać za jednostkę rekreacyjną.
 - (6) »Starek morski«: Statek używany poza portami, rzekami, jeziorami i podobnymi osłoniętymi wodami”.
4. Gdyby zamierzano objąć jednostki rekreacyjne grupą 6 na podstawie art. 16 pkt 5 rozporządzenia Bruksela I, zostałyby one wyraźnie wymienione na wykazie w załączniku w ramach grupy 6. Opis grupy 6 w części A załącznika I należy oczywiście rozumieć w ten sposób, że wszystkie uszkodzenia lub utrata „statków żeglugi śródlądowej na rzekach i kanałach, statków żeglugi śródlądowej na jeziorach i statków żeglugi morskiej” stanowią podzbiór „jednostek pływających żeglugi morskiej i śródlądowej”.
5. Z motywów 4, 5 i 7 decyzji Rady z dnia 4 grudnia 2014 r. w sprawie zatwierdzenia, w imieniu Unii Europejskiej, Konwencji haskiej z dnia 30 czerwca 2005 r. o umowach dotyczących właściwości sądu wynika, że deklarację złożono z uwzględnieniem rozporządzenia nr 44/2001 (obecnie rozporządzenia Bruksela I) w celu zachowania ochronnych przepisów jurysdykcyjnych dostępnych dla ubezpieczającego. Co się tyczy deklaracji Unii Europejskiej złożonej przy zatwierdzeniu Konwencji haskiej z 30 czerwca 2005 r. o umowach dotyczących właściwości sądu (zwanej dalej „Konwencją”) na podstawie art. 21 tej Konwencji, stanowiącej załącznik I do decyzji Rady, z art. 1 ust. 2 lit. d) można wywnioskować, że duże ryzyka obejmują wyłącznie utratę lub uszkodzenia m.in. statków związane z ich wykorzystywaniem do celów gospodarczych.

G. Uwagi drugiej strony postępowania

1. Druga strona postępowania kwestionuje właściwość sądu w Helsingør w niniejszej sprawie.
2. Z zawartej umowy ubezpieczenia wynika, że w 2013 r. strony zawarły porozumienie dotyczące m.in. jurysdykcji i że w związku z tym powództwo przeciwko drugiej stronie postępowania należy wytoczyć w Niderlandach przed „właściwy sąd w Niderlandach” („a competent court in the Netherlands”) (zob. klauzulę 1.7.6 umowy).
3. Druga strona postępowania podnosi przede wszystkim, że strona wnosząca odwołanie, mimo iż jest konsumentem, zawarła z nią wiążącą umowę ubezpieczenia i wiążące porozumienie dotyczące właściwości sądu, zgodnie z którymi sądem właściwym jest sąd w Niderlandach. Uzgodniona właściwość sądu jest ważna bez względu na konwencję haską.
4. Zgodnie z art. 11 ust. 1 lit. b) rozporządzenia Bruksela I druga strona postępowania może być co do zasady pozwana przed sąd miejsca zamieszkania wnoszącego odwołanie, czyli przed sąd w Helsingør.
5. Jednakże zgodnie z art. 15 tego rozporządzenia strony umowy ubezpieczenia mogą odstąpić od tej zasady. Może to nastąpić w drodze umowy dotyczącej jurysdykcji na podstawie art. 15 pkt 5, o ile obejmuje ona co najmniej jedno z ryzyk określonych w art. 16.
6. „Duże ryzyko” zostało zdefiniowane w art. 13 pkt 27 dyrektywy Rady 73/239/EWG, zmienionej dyrektywą 88/357/EWG i dyrektywą 90/618/EWG [uwaga tłumacza: najprawdopodobniej chodzi o art. 13 pkt 27 dyrektywy 2009/138], która została ostatnio wdrożona do prawa duńskiego na mocy Lov nr. 308 af 28. marts 2015 om ændring af lov om finansiel virksomhed (ustawy nr 308 z dnia 28 marca 2015 r. zmieniającej ustawę o działalności finansowej).
7. Zgodnie z art. 13 pkt 27 lit. a) tej dyrektywy do kategorii „dużych ryzyk” należą ryzyka zaliczone między innymi do grupy 6 w części A załącznika I. Wykaz grup ubezpieczeń znajduje się również w załączniku 7 do Lov nr. 1447 af 11. september 2020 om finansiel virksomhed (ustawy nr 1447 z dnia 11 września 2020 r. o działalności finansowej). Stanowi on, co następuje:

„[...]”

Ubezpieczenie – szkoda

Klasyfikacja ryzyk według grup ubezpieczeń.

[...]”

6. Ubezpieczenie jednostek pływających żeglugi morskiej i śródlądowej. Obejmuje każde uszkodzenie lub utratę: statków żeglugi śródlądowej na rzekach i kanałach, statków żeglugi śródlądowej na jeziorach i statków żeglugi morskiej.

[...]”.

8. Przedmiotowa grupa obejmuje zatem jednostki pływające żeglugi morskiej i śródlądowej w zakresie, w jakim odnosi się do wszelkich uszkodzeń lub utraty statków żeglugi śródlądowej na rzekach i kanałach, statków żeglugi śródlądowej na jeziorach i statków żeglugi morskiej.
9. Można również wspomnieć o treści wiadomości elektronicznej duńskiego urzędu nadzoru finansowego z dnia 30 czerwca 2016 r., w której stwierdza się między innymi:

„Grupa 6, która jest określona w załączniku I do dyrektywy Wyplacalność II, została wdrożona do prawa duńskiego ustawą o działalności finansowej, w pkt 6 załącznika 7.

Grupa 6 jest ubezpieczeniem kadłuba statku i obejmuje zarówno gospodarcze, jak i prywatne wykorzystanie statków do żeglugi.

Ubezpieczenie kadłuba statku jest ubezpieczeniem od szkód wyrządzonych ubezpieczonemu mieniu (w tym przypadku statkom, łodziom i innym jednostkom pływającym), w tym, co do zasady, również w razie utraty tego mienia w wyniku kradzieży itp.”.

10. Podnosi się zatem, że ubezpieczenie kadłuba statku, takie jak rozpatrywane w niniejszej sprawie, jest objęte definicją „dużego ryzyka” zawartą w art. 16 rozporządzenia Bruksela I, a zatem że na podstawie art. 15 pkt 5 w związku z art. 16 pkt 5 dopuszczalne jest zawarcie umowy dotyczącej właściwości sądu, takiej jak ta rozpatrywana w postępowaniu głównym.
11. Kwestionuje się, że fakt, iż Unia Europejska (a następnie Dania) oświadczyła, że nie zamierza stosować konwencji haskiej do umów ubezpieczenia, z wyjątkiem sytuacji gospodarczych, oznacza, że umowa dotycząca właściwości sądu nie ma zastosowania. Twierdzi się zatem, że w niniejszej sprawie zastosowanie ma rozporządzenie Bruksela I, a wspomniana deklaracja tego nie zmienia.
12. Deklaracja ta oznacza jedynie, że w tych przypadkach konwencja haska nie ma zastosowania w szczególnym kontekście Unii Europejskiej. W takich sytuacjach zastosowanie mają przepisy własne Unii.
13. Deklarację tę należy zatem rozumieć w ten sposób, że konwencja haska nie zapewnia prywatnym ubezpieczającym odpowiedniej ochrony na podstawie

przepisów Unii. W związku z tym prywatni ubezpieczający mogą opierać się na przepisach własnych Unii, w tym na rozporządzeniu Bruksela I.

14. Z motywu 7 decyzji Rady 2014/887/UE z dnia 4 grudnia 2014 r. wynika, że konwencja haska nie ma zastosowania do postępowań w sprawach dotyczących ubezpieczeń między dwiema stronami, z których przynajmniej jedna nie jest podmiotem gospodarczym, w przypadku gdy obie są objęte prawem Unii. W takich postępowaniach zastosowanie ma rozporządzenie Bruksela I.

H. Uwagi Østre Landsret

1. Østre Landsret (sąd apelacyjny regionu wschodniego) stwierdza, że w świetle brzmienia art. 16 pkt 1 lit. a) i pkt 5 rozporządzenia Bruksela I, w związku z pojęciem dużych ryzyk należących do grupy 6 w części A załącznika I do dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/138/WE z dnia 25 listopada 2009 r. w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (Wyłaczalność II) oraz w związku z celami leżącymi u podstaw przepisów o umowach dotyczących właściwości sądu w sprawach ubezpieczeniowych, istnieje wątpliwość, czy art. 16 pkt 5 rozporządzenia Bruksela I należy interpretować w ten sposób, że ubezpieczenie kadłuba jednostek rekreacyjnych, które nie są używane do celów gospodarczych, jest objęte tym przepisem.
2. Ponieważ należy przypuszczać, że wyjaśnienie tej kwestii będzie miało decydujące znaczenie dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy, a istniejąca wątpliwość dotyczy wykładni przepisu prawa Unii, Østre Landsret uznaje za konieczne zawieszenie postępowania i zwrócenie się z pytaniem prejudycjalnym do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej.

Sąd postanawia:

Østre Landsret (sąd apelacyjny regionu wschodniego) zwraca się do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej o udzielenie odpowiedzi na następujące pytanie:

Czy art. 15 pkt 5 rozporządzenia Bruksela I w związku z art. 16 pkt 5 tego rozporządzenia należy interpretować w ten sposób, że ubezpieczenie kadłuba jednostek rekreacyjnych, które nie są używane do celów gospodarczych, jest objęte wyjątkiem przewidzianym w art. 16 pkt 5 rzeczonoego rozporządzenia, a zatem umowa ubezpieczenia, która zawiera dotyczące właściwości sądu porozumienie ustanawiające odstępstwo od zasady przewidzianej w art. 11 tego rozporządzenia, jest ważna na podstawie art. 15 pkt 5 tego rozporządzenia?